

NIHAİ GERÇEKLiĞİN TEZAHÜRÜ OLARAK MAİTREYA BUDA

Mevlûde KÖROĞLU

Eskiyeni Yayınları: 205

NIHAİ GERÇEKLİĞİN TEZAHÜRÜ OLARAK
MAİTREYA BUDA

Mevlûde KÖROĞLU

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSM Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 • (Sertifika No: 50732)

1.Baskı: Aralık 2023

ISBN: 978-625-6781-17-7

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mahallesi Boyacılar Sokak No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

NIHAİ GERÇEKLiĞİN TEZAHÜRÜ OLARAK MAİTREYA BUDA

Mevlûde KÖROĞLU

Dr. Mevlüde KÖROĞLU

28 Aralık 1989'da Samsun'da doğdu. İlk ve orta öğretimini burada tamamladı. Samsun Anadolu İmam-Hatip Lisesi'ni bitirdikten sonra Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İlahiyat bölümünden 2011 tarihinde mezun oldu. Yüksek Lisansını Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde Dinler Tarihi alanında "Tarihsel Buda'dan Tanrısal Buda'ya: Buda'nın Tanrılaştırılma Süreci" isimli çalışmayla 2016 yılında tamamladı. Aynı üniversitede "Nihai Gerçekliğin Tezahürü Olarak Maitreya Buda" isimli doktora çalışmasını 2023 yılında bitirdi.

Sevgili eřim Osman Yetkin'e ithafen.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR	11
1. GİRİŞ.....	15
1.1. Araştırmanın Konusu.....	15
1.2. Araştırmanın Önemi ve Amacı	16
1.3. Araştırmanın Problemi	18
1.4. Araştırmanın Yöntemi	23
1.5. Araştırmanın Temel Kaynakları.....	25
2. MAİTREYA BUDA VE ZAMAN	29
2.1. Giriş.....	29
2.2. Maitreya ve Mitik Zaman	33
2.2.1. Altın Çağ: Maitreya Buda'nın Zamanı	34
2.2.2. Kılıç Aralığı	41
2.3. Maitreya ve Mistik Zaman.....	47
2.3.1. İlham	49
2.3.2. Meditasyon	56
2.3.3. Kehanet	59
2.4. Maitreya ve Tarihsel Zaman	63
2.4.1. Lider/Kral Olarak Maitreya	66
2.4.2. Kurtarıcı Olarak Maitreya.....	87
2.5. Sonuç.....	91
3. MAİTREYA BUDA VE MEKÂN	95
3.1. Giriş.....	95
3.2. Mekânın İki Boyutu: Kaos'tan Kozmos'a.....	98
3.3. Göksel Cennet ve Yeryüzü Cenneti.....	104

3.3.1. Göksel Cennet: Tusita	105
3.3.2. Yeryüzü Cenneti: Ketumati.....	109
3.4. Kutsal Doğa'nın Bedenlenmesi.....	114
3.5. Kült Mekânları: Dağlar	120
3.6. Sonuç.....	131
4. MAİTREYA: ANLATI VE GERÇEKLİK.....	135
4.1. Giriş.....	135
4.2. Maitreya ve Anlatı.....	137
4.2.1. Geleceğin Buda'sı	138
4.2.2. Şefkatli Bodhisattva.....	145
4.2.3. Cakravartin/Evrensel Kral.....	159
4.3. Maitreya: İkonografi ve Ritüel	164
4.3.1. Maitreya'nın İmgelerde Tezahürü	164
4.3.2. Maitreya'nın Ritüellerde Tezahürü.....	181
4.4. Maitreya ve Gerçeklik.....	196
4.4.1. Gelecek ve Umutsuzluk	196
4.4.2. Gelecek ve Umut	200
4.4.3. Arabulucu Olarak Maitreya	204
4.5. Sonuç.....	210
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	215
KAYNAKÇA.....	223
EKLER	239

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Manusi Budaların yanında yer alan Maitreya imgesi-Hint Müzesi/Hindistan	239
Şekil 3.2. Sakyamuni Buda'nın merkezde olduğu Maitreya Buda imgesi-Hint Müzesi/Hindistan.....	239
Şekil 3.3. Kraliyet oturuşunda Maitreya imgesi, muhtemelen Bihar/Hindistan	239
Şekil 3.4. Ayakta duran Maitreya imgesi-Seattle Müzesi.....	240
Şekil 3.5. Namaskara mudra.....	240
Şekil 3.6. Çapraz bilek pozisyonunda oturan Maitreya imgesi-Lahor Müzesi	240
Şekil 3.7. Abhaya mudra	241
Şekil 3.8. Üç yüzlü dört kollu Maitreya imgesi.....	241
Şekil 3.9. Çin'de Geç Tang dönemine ait bir mağarada yer alan Tusita Cenneti tasviri.....	241
Şekil 3.10. Tusita Cenneti Mandalası, Myoo-in/Japonya	242
Şekil 3.11. Maitreya'nın yeryüzüne inişinin tasviri, Kamakura Dönemi	242
Şekil 3.12. Düşünen Maitreya imgesi, Kyoto Ulusal Müzesi-Japonya..	242
Şekil 3.13. Gülen Buda olarak Maitreya imgesi.....	243
Şekil 3.14. Tusita Cenneti Mandalası, Kamakura Dönemi, Koshō-ji (Zen Tapınağı)	243

ŞİMGELER VE KISALTMALAR

Bk.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren(ler)
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfadan sayfaya
S.	: Sayı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Maitreya, Budizm tarihinde ilk yazıya geçirilen kaynaklarda yer alan ve günümüze kadar varlığı zenginleşerek devam eden bir inançtır. Bu süreçte Maitreya, farklı yönleriyle varlık göstermiştir. Maitreya, bazen bir Buda olarak tasvir edilir. Bu durumda Maitreya, Sakyamuni Buda'nın halefidir ve gelecekte ortaya çıkacak olan yeni bir Buda'dır. Bazen Maitreya, bir bodhisattva olarak tasvir edilir. Bu durumda Maitreya, hâlâ aydınlanmaya ulaşmamış bir varlık olarak görülür, ancak bodhisattva olarak nihai aydınlanmayı gerçekleştirmek için çalışmalarına devam eder. Ayrıca Maitreya, bazen bir cakravartin olarak kabul edilir. Cakravartin, bir dünya imparatoru veya evrensel bir hükümdar olacağı anlamına gelir. Bu durumda Maitreya'nın, adalet ve bilgelik ile ülkeyi yöneten bir lider olacağı ve dünyada barış ve refahı sağlamak için ortaya çıkacağı düşünülür.

Maitreya, Budizm tarihinde hem Theravada hem Mahayana mezheplerinde önemli bir rol oynamış ve evrensel bir sembol olarak kabul görmüştür. Theravada geleneğinde Maitreya, gelecekte ortaya çıkacak olan bir Buda olarak önemli bir figürdür. Mahayana geleneğinde ise Maitreya, bodhisattva olarak büyük bir öneme sahiptir. Bu iki mezhebin yanı sıra, Maitreya adına hareket eden küçük gruplar da Budizm tarihinde ortaya çıkmıştır. Bazı gruplar, Maitreya'nın şu anda yeryüzünde olduğunu ve onlarla hareket ettiğini iddia etmişlerdir. Modern dönemde, Maitreya inancı etrafında şekillenen etkisiyle yeni dinî hareketler ortaya çıkmıştır. Bazı gruplar, Maitreya'yı merkeze alarak yeni öğretiler ve pratikler geliştirmişlerdir.

Maitreya'nın, Budizm'in yayıldığı ülkelerde farklı biçimleriyle etkili olduğu görülmektedir. Güney ve Güneydoğu Asya ülkelerinde, özellikle Sri Lanka, Myanmar ve Vietnam gibi ülkelerde Maitreya, farklı biçimleriyle önemli bir rol oynamıştır. Bu bölgelerde Maitreya, genellikle geleceğin Buda'sı olarak kabul edilmiş ve Maitreya inancı etrafında gelişen ritüeller önemli görülmüştür. Doğu Asya'da, özellikle Çin, Kore ve Japonya gibi ülkelerde de Maitreya'nın varlığı görülmüştür. Ayrıca Maitreya, Budist sanatında ve ikonografide sıkça temsil edilen bir figür olmuştur.

Üç bölüm olarak tasarladığımız çalışmamızın ilk bölümünde, Maitreya Buda'nın zamanla ilişkisi, mitik zaman, mistik zaman ve tarihsel zaman açısından ele alınmıştır. Maitreya'nın ne zaman geleceği, henüz yeryüzünde tezahür edip etmediği, kim olduğu gibi sorular, Budistler tarafından oldukça merak edilen ve üzerinde durulan sorular olmuştur. Bu noktadan hareketle Budizm'in, Maitreya Buda'yı merkeze alan son anlatısı ve zaman anlayışının hemen hemen tüm dinlerde bulunan Altın Çağ inancı ve evrende yaşanacak yedi günlük ara/savaş anlatısı üzerinde durulmuştur. Maitreya'nın mistik tecrübenin konusu hâline gelmesi, ilham, meditasyon ve kehanet aracılığıyla bedenlenmeden Budistlere nasıl yol gösterdiği açıklanmıştır. Maitreyalığını ilan eden pek çok kişi, tarihsel zaman başlığında ele alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Maitreya'nın nerede veya nereye tezahür edeceği sorularına cevap aranmıştır. Bu bağlamda Maitreya'nın kozmosla ilişkisi üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda Maitreya'nın, yeryüzünde tezahür edeceği zamana kadar içinde yaşadığına inanılan Tusita Cenneti ve o geldiğinde yaşayacağı Ketumati incelenmiştir. Maitreya, Kutsal Doğa'nın bedenlenmesi ve kült mekânları açısından ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise Maitreya'nın Budist anlatılarda nasıl yer aldığı, bunun Maitreya imgelerine yansımaları ve Budistlerin ritüel eylemlerinde Maitreya'nın yeri incelenmiştir. Bunların tamamında, Maitreya'nın Budistlerin zihinlerinde veya bilinçlerinde hangi anlam/gerçeklik olarak tezahür ettiği anlaşılmaya ve aktarılmaya çalışılmıştır. Tüm bu çabanın sonunda Maitreya fenome-

ninin asıl anlamının Nihai Gerçeklik olarak açığa çıktığı ortaya konulmuştur.

Tez konusunun ve sınırlarının belirlenmesinden dil, muhteva ve teknik oluşumuna kadar çalışmamın bütün aşamalarında bana rehberlik eden danışman hocam Prof. Dr. Mahmut AYDIN'a; tez izleme komitelerinde verdiği fikir ve önerilerle tezime katkı sağlayan kıymetli hocam Prof. Dr. Cengiz BATUK'a; tez izleme komitemin üyelerinden olup çalışmama, yorumlarıyla katkı sağlayan muhterem hocam Doç. Dr. Kenan AYAR'a; tezimin içindekiler bölümünün oluşum aşamasında önerileriyle tezime katkı sunan değerli hocam Prof. Dr. Burhanettin TATAR'a; 2018 yılının bahar yarısında misafir öğrenci olarak bulunduğum Almanya'da Münster Üniversitesi'nde danışmanlığımı yapan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Perry SCHMIDT-LEUKEL'a; TÜBİTAK proje yazma eğitimi aldığım ve bilimsel araştırmalarda yöntem yazımı hakkındaki görüşleriyle tezime katkı sunan kıymetli hocam Prof. Dr. İbrahim TURAN'a teşekkür ederim.

Bunun yanı sıra tez yazım süresince maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan sevgili anne ve babama; ablalarım ve kardeşlerime teşekkür ederim. Aynı zamanda beni her zaman dinleyen, iyi dilekleriyle moral ve motivasyon sağlayan değerli arkadaşlarıma müteşekkirim. Oldukça uzun süren doktora yolculuğum bana pek çok şey öğretti. Bu yolculuk, sabır, derinlemesine düşünme, düşündüklerimi tasnif etme ve doğru ifade etme gibi noktalarda ilerlememi sağladı. Ayrıca tezimin her aşamasında Maitreya'nın hayatıma dokunan farklı bir yönüyle karşılaştım. Tüm bunlardan ötürü bu yolculuğun bana getirdiği her şeye sonsuz teşekkür ederim.